

JERZY SOJKA

Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie

SYNOD W TRADYCYJI LUTERAŃSKIEJ

Słowa kluczowe: Synod, Kościół Ewangelicko-Augsburski w Polsce, Zgromadzenie Ogólne, Światowa Federacja Luterńska

1. Wprowadzenie. 2. Synod globalny i lokalny. 3. Uprawnienia synodów. 4. Teologiczne założenia pracy synodalnej. 5. Przykład: dyskusja o rozumieniu konfirmacji. 6. Zakończenie

1. WPROWADZENIE

Podjmując się przedstawienia ewangelickiego doświadczenia synodalności, można oczywiście szukać jego korzeni historycznych. Da się bowiem zidentyfikować pierwsze takie zgromadzenie o charakterze ewangelickim. Odbyło się ono 21 kwietnia 1528 r. w Zurychu, zreformowanym przez Ulryka Zwingliego¹. Chociaż nie chodzi tutaj o analizę historyczną, to warto zauważyć, że już ten pierwszy ewangelicki synod miał charakter miejsca, w którym odpowiedzialność za Kościół biorą wspólnie proboszczowie parafii z całego kantonu oraz delegaci świeccy. Po drugie, wiele także dzisiejszych synodów dziedziczy po swoim zuryskim protoplaście częstotliwość posiedzeń – dwie sesje rocznie: wiosenna i jesienna. Oczywiście, z czasem synody w takiej formie nie były jedynie czymś typowym dla szwajcarskiego nurtu Reformacji, z którego wyrosły Kościoły ewangelicko-reformowane, ale stały się naturalnym rozwiązaniem także dla luteranizmu. I to właśnie do współczesnych doświadczeń globalnych i polskich tej ostatniej tradycji chcemy się tutaj odwołać. W pierwszym kroku zaprezentujemy najważniejsze luterzańskie ciało synodalne o charakterze globalnym – Zgromadzenie Ogólne Światowej Federacji Luterńskiej oraz przykład lokalny – Synod Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP. W kolejnym przyjrzymy się ich uprawnieniom, wskazując, że nie mają one jedynie charakteru techniczno-organizacyjnego, ale sięgają w obszar definiowania prawd teologicznych. W trzecim kroku poszukamy przesłanek teologicznych tak ważnej roli

¹ E. Campi, *Die Reformation in Zurich*, w: *Die schweizerische Reformation. Ein Handbuch*, red. A.M. Burnett, E. Campi, Zürich 2017, 90.

reprezentatywnych ciał synodalnych, by wreszcie w kroku czwartym ukazać na konkretnym przykładzie dyskusji o konfirmacji, ukazać jak działa luterński proces synodalny w polskim Kościele Ewangelicko-Augsburskim. Na zakończenie podsumujemy nasze rozważania kilkoma uwagami o koniecznych elementach synodalnego dialogu.

2. SYNOD GLOBALNY I LOKALNY

Globalnie Kościoły luterzańskie zrzeszają się w Światowej Federacji Luterńskiej – Wspólnocie Kościołów (ŚFL), która gromadzi 148 Kościołów z 99 państw świata, reprezentujących ponad 77 milionów wiernych². Wśród jej gremiów kierowniczych o charakterze synodalnym mamy dwa ciała: zwoływane co sześć/siedem lat Zgromadzenie Ogólne oraz Radę, która zarządza Federacją w okresie między zgromadzeniami. Skupimy się tutaj na tym pierwszym, a więc Zgromadzeniu Ogólnym, które Statut ŚFL (art. VII.1) określa jako „najwyższy organ Światowej Federacji Luterńskiej”³. Gromadzi ono delegatów i delegatki ze wszystkich Kościołów członkowskich ŚFL. Każdemu Kościołowi członkowskiemu przysługuje co najmniej jeden delegat. Te większe liczebnie mają delegatów odpowiednio więcej. Każdorazowo system podziału mandatów wyznacza Rada ŚFL. Przy wyborze delegatów muszą być zachowane następujące wytyczne: co najmniej 40% delegatów to kobiety, co najmniej 40% mężczyźni, co najmniej 40% to osoby ordynowane, co najmniej 40% to osoby nieordynowane. Ponadto 20% z nich muszą to być osoby do 30. roku życia. Kwoty te „rozliczane” są w ramach siedmiu regionów geograficznych Federacji: Ameryki Północnej, Ameryki Łacińskiej i Karaibów, Afryki, Azji, Europy Środkowo-Wschodniej, Europy Środkowo-Zachodniej, Krajów Nordyckich. To daje w sumie ok. 300–400 delegatów. Dotychczas odbyło się dwanaście zgromadzeń, ostatnie w Windhoek w Namibii w 2017 r., kolejne odbędzie się w 2023 r. w Krakowie⁴.

W Polsce w Kościele Ewangelicko-Augsburskim także występują ciała synodalne. Synod ma każda z sześciu diecezji, natomiast najważniejszy jest Synod Kościoła. Zgodnie z Zasadniczym Prawem Wewnętrznym⁵, czyli swoistą „konstytucją” tego Kościoła: „Najwyższą władzą Kościoła jest Synod Kościoła. Jest on uosobieniem Kościoła i wyrazicielem wszystkich praw Kościołowi przysługujących” (§ 58, ust. 1). W jego skład wchodzi przede wszystkim 30 delegatów nieordynowa-

² *About the LWF*, <https://www.lutheranworld.org/content/about-lwf> (dostęp: 25.06.2022).

³ *Constitution of the Lutheran World Federation (as adopted by the LWF Eighth Assembly, Curitiba, Brazil, 1990, including amendments adopted by the LWF Ninth Assembly, Hong Kong, China, 1997, by the LWF Eleventh Assembly, Stuttgart, Germany, 2010, and by the LWF Twelfth Assembly, Windhoek, Namibia, 2017)*, https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/2018/documents/lwf_constitution_en.pdf (dostęp: 25.06.2022).

⁴ Zob.: *Jedno Ciało, Jeden Duch, Jedna nadzieja. Wprowadzenie do Trzynastego Zgromadzenia Ogólnego ŚFL i jego tematyki*, Genewa 2021, dostępne również na: https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/2021/documents/2023a_what_is_the_assembly_booklet_pl_0.pdf (dostęp: 25.06.2022).

⁵ Pełny tekst aktualnego ZPW Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP dostępny jest na: <https://bik.luteranie.pl/files/Prawo/2022-01-01ZPW-ujednoliconytekst.pdf> (dostęp: 25.06.2022).

nych, którzy są wybierani przez synody wszystkich sześciu diecezji, proporcjonalnie do ich liczebności (na diecezję przypada od 3 do 13 delegatów). 15 delegatów wyłanianych jest spośród ordynowanych, czego dokonuje Ogólnopolska Konferencja Duchownych. Ponadto z urzędu w jego skład wchodzi Biskup Kościoła, biskupi wszystkich sześciu diecezji, Ewangelicki Biskup Wojskowy stojący na czele Ewangelickiego Duszpasterstwa Wojskowego, wiceprezes Konsystorza (a więc kluczowego gremium wykonawczego w strukturze Kościoła, na jego czele stoi Biskup Kościoła) oraz kuratorzy diecezjalni (wiceprezes i kuratorzy to osoby nieordynowane). Ponadto miejsce w Synodzie Kościoła mają zapewnione: Generalny Wizytator Nauczania Kościelnego (osoba ordynowana), przedstawiciel wykładowców-luteran Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie (może być to osoba ordynowana bądź nie), przedstawiciel diakonów z akademickim wykształceniem teologicznym (osoba ordynowana), przełożeni diakonatów (w praktyce przełożona Diakonatu Eben-Ezer w Dziegielowie, zaliczana do osób ordynowanych), a także powołani przez Radę Synodalną, a więc prezydium Synodu i jego reprezentację między sesjami, przedstawiciele duszpasterstw środowiskowych, organizacji i stowarzyszeń kościelnych. Osób z tej ostatniej grupy można powołać maksymalnie pięć, są one, zależnie od charakteru danej organizacji, ordynowane bądź też nie. W sumie daje to grupę ok. 70 osób, w której pewną przewagę mają osoby nieordynowane. Synod Kościoła pracuje w ramach 5-letnich kadencji i spotyka się co do zasady dwa razy w roku, wiosną i jesienią, na trzydniowe sesje (od późnego popołudnia w piątek do mniej więcej południa w niedzielę). Sesja wiosenna ma charakter sprawozdawczy i odbywa się zawsze w Warszawie, sesje jesienne zaś odbywają się w różnych miejscach. Ostatnie doświadczenia pandemiczne pokazały, że Synod może spotykać się na częstszych, ale krótszych sesjach w trybie online.

3. UPRAWNIENIA SYNODÓW

Kiedy przyjrzymy się Statutowi ŚFL, to znajdziemy w nim cztery zasadnicze zadania Zgromadzenia Ogólnego: „[1] ustanawia statut; [2] nadaje ogólny kierunek pracom Światowej Federacji; [3] wybiera prezydenta i członków Rady; [4] zatwierdza sprawozdania prezydenta, sekretarza generalnego i przewodniczącego Komisji Finansowej”⁶ (art. VII.1). Jak łatwo można zauważyć, uprawnienia te odnoszą się *stricte* do samej Federacji jako organizacji zrzeszającej Kościoły członkowskie. Zgromadzenie Ogólne nie ma prawa nakazać niczego bezpośrednio Kościołom członkowskim, gdyż Statut ŚFL gwarantuje: „Światowa Federacja Luterńska działa jako organ swoich autonomicznych Kościołów członkowskich w sprawach powierzonych jej przez te Kościoły. Może ona działać na rzecz jednego lub więcej Kościołów członkowskich, o ile powierzą jej one określone zadania. Może ona prosić pojedyncze Kościoły, by przejęły jakieś zadania na rzecz całej wspólnoty”⁷ (art. IV). To powoduje,

⁶ *Constitution of the Lutheran World Federation...*, dz.cyt.

⁷ J. Sojka, *Stawanie się wspólnotą. Wieczera Pańska jako nota ecclesiae w publikacjach Światowej Federacji Luterńskiej*, Warszawa 2021, 652.

że nie można samej Federacji, a co za tym idzie jej Zgromadzenia Ogólnego, rozważać jako ciała hierarchicznie postawionego nad synodami poszczególnych Kościołów członkowskich (zwykle mają one w swojej strukturze rodzaj gremium synodalnego).

Jednocześnie jednak nie można powiedzieć, że działania Zgromadzenia Ogólnego ograniczają się jedynie do kwestii organizacyjnych samej Federacji, jak mogłyby to sugerować zadania trzecie i czwarte z przywołanych wyżej zapisów statutowych. Mamy na tej liście bowiem jeszcze zadanie pierwsze – uchwalanie statutu, oraz drugie – nadawanie ogólnego kierunku pracom Federacji. Pod tym ostatnim kryje się merytoryczny dorobek zgromadzenia, a więc rezolucje, które odnoszą się do poszczególnych aspektów życia Federacji. Mogą mieć one charakter organizacyjny (formę rezolucji ma zapis opisanych wyżej parytetów przestrzeganych przy komponowaniu gremiów kierowniczych Federacji), ale często są to wytyczne odnoszące się do merytorycznych priorytetów prac ŚFL, a co za tym idzie, mają one przełożenie na sytuację Kościołów członkowskich. Na ostatnim Zgromadzeniu Ogólnym w Windhoek rezolucje dotyczyły m.in. edukacji teologicznej, odnowienia [*revival*] Kościołów jako strategicznego priorytetu, bycia Kościołem w swoim kontekście i w misji, dialogu międzyreligijnego, czy pracy humanitarnej, a także np. aktów przesładowania chrześcijan w Azji⁸. Wreszcie na pracę ŚFL wpływa kluczowy dokument teologiczny zgromadzenia, a więc na ostatnich trzech zgromadzeniach tzw. „Posłanie”. Jest ono krótkim podsumowaniem dyskusji na zgromadzeniu i poruszanych w jego ramach tematów, które wskazuje na teologicznie istotne elementy pracy ŚFL, a także kreśli w ten sposób perspektywę na kolejne lata. Określa ono więc nie tylko praktyczne kierunki działania, ale kształtuje swoimi wypowiedziami współczesny sposób odczytania przesłania chrześcijańskiego w perspektywie luteranńskiej⁹.

Jeszcze ważniejsze z perspektywy profilu teologicznego ŚFL jest pierwsze ze wskazanych zadań, to jest uchwalanie statutu. Po pierwsze, dlatego że w art. II definiuje podstawy doktrynalne ŚFL. W aktualnej wersji opisane są one następująco: „Światowa Federacja Luteranńska wyznaje Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu za jedyne źródło i normę swojej nauki, życia i służby. W trzech ekumenicznych wyznaniach wiary i w księgach wyznaniowych Kościoła luteranńskiego, szczególnie w niezmienionym «Wyznaniu augsburskim» i w «Małym katechizmie» Marcina Lutra, widzi ona czysty wykład Słowa Bożego”¹⁰. Zasadnicza treść tego artykułu nie uległa zmianie od założycielskiego Zgromadzenia

⁸ Por. *LWF Twelfth Assembly, Windhoek, Namibia, 10–16 May 2017 „Liberated by God’s Grace”*. *Assembly Report*, Geneva 2017, 67–81; https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/2023-02/12a-assembly_report_en.pdf (dostęp: 7.01.2022).

⁹ „Posłanie” ostatniego Zgromadzenia Ogólnego w Windhoek jest dostępne w języku polskim, zob.: *Dwunaste Zgromadzenie Ogólne Światowej Federacji Luteranńskiej, Windhuk, Namibia, 10–16 maja 2017. Posłanie*, *Studia i Dokumenty Ekumeniczne* 33 (2017) 2 (81), 80–89; dostępne na: http://side.chat.edu.pl/content/uploads/2018/04/SiDE-81_2_2017.pdf (dostęp: 28.12.2021). W tym samym numerze na 71–79 dostępna jest obszerna relacja z obrad w Namibii, a także raport złożony w jego trakcie przez ówczesnego sekretarza generalnego ŚFL – ks. dr. Martin Junge (29–51).

¹⁰ Cyt. za: J. Sojka, *Stawanie się wspólnotą...*, dz.cyt., 651–652.

Ogólnego w szwedzkim Lund w 1947 r. Jednocześnie jednak Zgromadzenie Ogólne ma pełne prawo definiować tożsamość wyznaniową Federacji.

Niekiedy decyzjami o ogromnym znaczeniu teologicznym, wydawałoby się nieistotne z tego punktu widzenia, są zmiany odnoszące się do kwestii *de facto* struktury i samorozumienia Federacji jako organizacji. Taką decyzją było w czasie Zgromadzenia Ogólnego w Budapeszcie w 1984 r. uzupełnienie III artykułu Statutu, mówiącego o istocie ŚFL, o jedno zdanie: „Kościoły członkowskie Światowej Federacji Luterńskiej rozumieją siebie jako pozostające wzajemnie we wspólnocie ołtarza i ambony”¹¹. To wydawałoby się oczywiste zdanie mówi o tym, że wszystkie Kościoły członkowskie traktują siebie wzajemnie jako pełnoprawne Kościoły, a co za tym idzie, dopuszczają wzajemnie swoich członków do sakramentów, a osoby ordynowane w poszczególnych z nich mogą służyć zwiastowanym Słowem Bożym (kazaniem) i sakramentami we wszystkich pozostałych Kościołach. Modyfikowało ono jednak w zasadniczy sposób pierwotny, przyjęty jeszcze w Lund w 1947 r., a – co ciekawe – w Budapeszcie jeszcze zachowany, zapis: „Światowa Federacja Luterńska jest dobrowolnym stowarzyszeniem Kościołów luterńskich”¹². Historia dojścia do tej zmiany jest długa i burzliwa, a jej powodem była teologiczna diagnoza sformułowana jeszcze u progu lat 60. XX w., że organizacja zrzeszająca Kościoły, które dzielają wspólne podstawy doktrynalne, nie może być z perspektywy luterńskiej traktowana jedynie jako dobrowolne stowarzyszenie. Ma ona charakter kościelny i ten powinien dojść do głosu we wspólnocie ołtarza i ambony. By przełożenie tej diagnozy na praktyczne ujęcia statutowe było możliwe, potrzeba było jeszcze kolejnych ponad dwóch dekad i rozstrzygnięcia kluczowego problemu, tj. jak pogodzić eklezjalny charakter ŚFL z suwerennością Kościołów członkowskich. Dużą pomocą w tym procesie okazał się fakt, że w sposób naturalny od końca lat 60. (a więc po II Soborze Watykańskim) ŚFL zaczęła reprezentować luteran w globalnych dialogach teologicznych, a także fakt, że musiała się zmierzyć z praktykowaniem apartheidu w jej Kościołach członkowskich w RPA i zależnej wówczas od RPA Namibii. Ostatecznie kolejne po Budapeszcie Zgromadzenie Ogólne ŚFL, które zebrało się w brazylijskiej Kurytybie w 1990 r., tak opisało jej istotę: „Światowa Federacja Luterńska jest wspólnotą Kościołów, które wyznają Trójjedynego Boga, są zgodne w zwiastowaniu Słowa Bożego i złączone wspólnotą ambony i ołtarza”¹³, odwołując się do eklezjologii *communio*, a więc eklezjologii mającej w swoim centrum doświadczenie wspólnoty rozumianej jako wspólnota w tym, co święte. Tym samym za pośrednictwem zmian statutowych Zgromadzenie Ogólne wypowiedziało się w kluczowej dla tożsamości luterńskiej kwestii eklezjologicznej. Zresztą wypowiedzi na gruncie eklezjologicznym nie odnoszą się tylko do relacji wewnątrzluterńskich. Zgromadzenia ŚFL mają na swoim koncie m.in. oświadczenia, które zdefiniowały ekumeniczny model zaangażowania ŚFL, szerzej znany jako model jedności w pojednanej różnorodności¹⁴.

¹¹ Cyt. za: tamże, 652.

¹² Cyt. za: tamże, 637–644.

¹³ Cyt. za: tamże, 647–648.

¹⁴ Został on sformułowany na Zgromadzeniu Ogólnym w Dar es Salam w 1977 r. (tekst oświad-

Wracając na poziom krajowy, opisując Synod Kościoła, w przypadku Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego jego Zasadnicze Prawo Wewnętrzne stwierdza: „Synod Kościoła jest powołany do uchwalania wszystkich praw kościelnych, jak również do rozstrzygania we wszystkich sprawach ogólnych Kościoła, w ramach Prawa niniejszego” (§ 58 ust. 2). W kolejnym ustępie zastrzega, że uprawnienie to nie dotyczy *Deklaracji wstępnej* Zasadniczego Prawa Wewnętrznego. Zapis ten ma na celu ochronę podstaw doktrynalnych Kościoła, które w tej deklaracji są zdefiniowane następująco: „Kościół Ewangelicko-Augsburski w Rzeczypospolitej Polskiej jest społecznością ochrzczonych w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego, budującą swoją wiarę i życie chrześcijańskie wyłącznie na pismach Starego i Nowego Testamentu (Ef 4,4–6; 1 Kor 12,12.13; Rz 10,17). Za ich obowiązujący wykład uznaje trzy starochrześcijańskie wyznania wiary (Apostolskie, Nicejsko-Konstantynopolskie, Atanazjańskie) oraz księgi wyznaniowe zawarte w Księdze zgody z 1580 r. (Mały katechizm, Duży katechizm, Wyznanie augsburskie, Obrona Wyznania augsburskiego, Artykuły szmalkaldzkie, Formuła zgody)”. To jednak nie zmienia faktu, że Synod Kościoła ma prawo większością 2/3 zmienić Zasadnicze Prawo Wewnętrzne, a więc także wskazane wyłączenie, jeśliby uznałby, że „Deklaracja wstępna” wymaga korekty. Odpowiednio do wagi zmiany jest to jednak stosunkowo długa i relatywnie skomplikowana procedura.

Korzystając jednak ze swoich zwykłych prerogatyw, Synod Kościoła nie dysponuje tylko uprawnieniami odnoszącymi się do sfery organizacji Kościoła. Do tych zaliczyć należy np. prawo wyboru biskupa Kościoła, członków Rady Synodalnej, członków Konsystorza czy sędziów dyscyplinarnych, uchwalanie budżetu ogólnokościelnego czy zatwierdzanie sprawozdań poszczególnych osób i gremiów kierowniczych Kościoła. Wśród wymienionych przez Zasadnicze Prawo Wewnętrzne znalazły się też takie kompetencje jak: „Sprawowanie pieczy nad zachowaniem czystości nauki i nad podniesieniem życia religijno-moralnego w Kościele. [...] Stanie na straży praw, dobra i jedności Kościoła, oraz ustalania zasad współżycia i współpracy z innymi wyznaniem” (§ 64, pkt. 2–3), czy „Podejmowanie uchwał w sprawie agend, śpiewników kościelnych i podręczników do nauczania kościelnego” (§ 64, pkt 9). Ta ostatnia kompetencja pokazuje, że Synod Kościoła ma swoimi decyzjami bezpośrednie przełożenie na życie religijne Kościoła, definiuje bowiem ramy jego podstawowych narzędzi, tj. agend zawierających poszczególne porządki nabożeństw, śpiewników kościelnych, a więc podstawowej pomocy życia nabożeństwowego, a także nieraz indywidualnej pobożności, czy materiały przewidziane jako pomoc w katechizacji. Także wspomniane wyżej ogólne uprawnienie do uchwalania wszelkich praw w Kościele powoduje, że Synod Kościoła na bieżąco w swoich decyzjach zajmuje się także kwestiami z zakresu zasadniczego teologicznego przesłania luteranizmu. By to uwidocznić, wystarczy sięgnąć do jednego z aktów prawnych, który często bywa przedmiotem prac Synodu Kościoła – Pragmatyki Służbowej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego¹⁵,

czenia zob. J. Sojka, *Stawanie się wspólnotą...*, dz.cyt., 617–619), a później potwierdzony w Budapeszcie (tekst oświadczenia zob. tamże, 625–626).

¹⁵ Jej aktualna wersja dostępna jest na: <https://bik.luteranie.pl/files/Prawo/2022-01-01PragmatykaSubowa-ujednoliconytekst.pdf> (dostęp: 25.06.2022).

która reguluje praktyczne kwestie służby Kościoła. Wystarczy prześledzić jej zapisy żeby zauważyć, że ten dokument obok regulacji praktycznych w tak kluczowych zakresach jak: szafarstwo sakramentów – chrztu (§ 68–72) i Wieczerzy Pańskiej (§ 91–99) czy kwestie związane z jednością Kościoła (§ 179–193), lub też urzędem kościelnym (np. § 4–8) zawiera teologiczne definicje, które, lepiej lub gorzej, oddają specyfikę odczytania własnej tożsamości przez polskich luteran.

4. TEOLOGICZNE ZAŁOŻENIA PRACY SYNODALNEJ

Waga decyzji, do jakich uprawnione są ciała synodalne, takie jak: Zgromadzenie Ogólne ŚFL czy Synod Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP, każe postawić pytanie, jakie teologiczne przesłanki takiego działania synodalnego istnieją w tradycji luterańskiej? Tutaj spróbujemy się odwołać do dwóch: nauki o powszechnym kapłaństwie wszystkich ochrzczonych/wierzących oraz odpowiedzi na pytanie, kto ma decydujący głos w kwestii interpretacji nadrzędnego teologicznego źródła, jakim jest Pismo Święte.

Nauka o powszechnym kapłaństwie wszystkich wierzących/ochrzczonych została sformułowana przez Lutera stosunkowo wcześniej, bo już w pismach programowych z 1520 r. Była ona z jednej strony wnioskiem płynącym wprost z odczytania kluczowego przesłania Ewangelii, którym dla Reformatora było przekonanie o zbawieniu jedynie z łaski przez wiarę¹⁶, z drugiej strony była zaś ona narzędziem, by uczynić odpowiedzialnymi za Kościół nie tylko duchownych, czy wężiej hierarchię, ale wszystkich jego ochrzczonych członków¹⁷. Jednocześnie należy pamiętać, że nauka ta, choć przyznawała uprawnienia dotychczas zastrzeżone dla urzędowego kapłaństwa wszystkim wierzącym, to nie znosiła ona urzędu kościelnego, który widziany był jako instrument porządku w społeczności, która powierza jednemu, wybranemu służbę dla dobra wszystkich w zakresie szafarstwa Słowa Bożego w formie zwiastowania i sakramentów. Takie ujęcie nie spowodowało także odrzucenia przez wittenberską Reformację urzędu kościelnego jako ustanowionego przez Boga (*de iure divino*)¹⁸.

Z czasem nauczanie o powszechnym kapłaństwie wszystkich wierzących stało się wyróżnikiem całego protestantyzmu¹⁹. Współczesna luterańska interpretacja tej nauki wygląda następująco:

Mocą Ducha Świętego Bóg powołuje ludzi ze świata przez Ewangelię o Jezusie Chrystusie i przez chrzest sprawia, że stają się wspólnotą. Chrzest włącza wszystkich wierzących do ludu Bożego nowego przymierza i czyni ich uniwersalnym kapłaństwem, narzędziem swoich

¹⁶ Por. M. Luter, *O wolności chrześcijanina*, przeł. z wersji niemieckiej M. Czyż, w: M. Luter, *Pisma etyczne*, Bielsko-Biała 2009, 37–40.

¹⁷ Por. M. Luter, *Do chrześcijańskiej szlachty niemieckiego narodu o ulepszenie chrześcijańskiego stanu (1520)*, przeł. J. Lasota, w: *Z Problemów Reformacji*, t. 6, Bielsko-Biała 1993, 154–157.

¹⁸ Szerzej zob. Ł. Barański, J. Sojka, *Reformacja*, t. 2, Bielsko-Biała 2017, 192–194.

¹⁹ O czym dobitnie przekonuje: T.J. Zieliński, *Luterska doktryna powszechnego kapłaństwa wszystkich wierzących jako dobro wspólne protestantyzmu*, *Studia i Dokumenty Ekumeniczne* 13 (1997), 1 (39), 31–52; tekst dostępny także pod adresem: http://side.chat.edu.pl/content/uploads/2018/12/SiDE-39_1_1997_LQ.pdf (dostęp: 25.06.2022).

planów względem stworzenia, u podstaw których leży Jego miłość. Tym samym, przebacząc grzechy i dając nowe życie w Duchu Świętym (Rz 6,4–5; Tt 3,5), Bóg przez Ewangelię i chrzest tworzy nową relację (pojednania przez usprawiedliwienie) z tymi, którzy wierzą. Dokonane przez Boga pojednanie jest trwałym paradygmatem życia chrześcijańskiego. Chrześcijanie zostali pojednani z Bogiem w Chrystusie; są oni codziennie jednani z Bogiem w Chrystusie.

Chrześcijanie są tym samym jedynym ludem, któremu Bóg udzielił darów Ducha Świętego (charismata), by uzdolnić ich do wspólnego życia i służby w świecie. Ci ludzie stanowią Kościół powołany do głoszenia i – choć w sposób niedoskonały – zwiastowania mającego nadejść Królestwa Bożego (1 P 2,4–10). Ochrzczony lud Boży, wypełniony tym samym Duchem, którego Jezus otrzymał podczas swojego chrztu, zostaje posłany do pełnienia posługi [...] Jezusa: do służenia tak, jak służył Jezus, do zwiastowania dobrej nowiny, do głoszenia wyzwolenia jeńcom, do wypuszczenia uciśnionych na wolność – do tego, by był znakiem nadchodzącego Królestwa Bożego (Łk 4,18n). Posługa ludu Bożego jest więc naznaczona przez tak bliską relację pomiędzy otrzymywaniem a działaniem, że dawanie staje się otrzymywaniem, a otrzymywanie daniem²⁰.

Warto przy tym zauważyć, że cytowane rozważania otwierają dokument poświęcony luterańskiemu rozumieniu urzędu kościelnego, przygotowany w latach 80. XX w. w ramach prac studyjnych ŚFL. To prowadzi do wniosku o programowym założeniu współdziałania wszystkich członków Kościoła w braniu odpowiedzialności za jego funkcjonowanie w różnych aspektach. To zaś prowadzi nas do pytań o możliwe ciała przedstawicielskie, pozwalające na taki udział w odpowiedzialności w efektywny sposób. Z pewnością jedną z form realizacji takiego zaangażowania wszystkich wierzących w Kościele są dla tradycji luterańskiej ciała synodalne.

Drugim kluczowym punktem odniesienia jest luterańska odpowiedź na pytanie, kto jest uprawniony do interpretacji Pisma Świętego? By sformułować luterańską odpowiedź na to pytanie, sięgnijmy do jednego z najważniejszych tekstów wyznaniowych luteranizmu – *Wyznania augsburskiego*, które było odpowiedzią na zaproszenie cesarza Karola V. Na sejmie w Augsburgu w 1530 r. cesarz chciał się zająć kwestiami podziału religijnego w Rzeszy Niemieckiej i zaprosił wszystkie strony, by przedstawiły swoje przekonania. W zakończeniu części pierwszej *Wyznania augsburskiego*, w której znalazł się pozytywny wykład wiary, czytamy: „Oto niemal cała nasza nauka, z której widać, że nie ma w niej nic, co by się nie zgadzało z Pismem lub z Kościołem powszechnym, albo z Kościołem rzymskim, jak dalece jest nam znana z pisarzy”²¹. Wyznanie to jest więc w ocenie jego autorów zgodne z Pismem Świętym. Kto jednak dokonał jego wykładni? Wiemy, że autorem tekstu był Filip Melanchton, jednak nie pisze on w swoim imieniu. Kluczowe artykuły dotyczące nauki zreformowanych Kościołów rozpoczynają się słowami „Kościół nasz jednomyślnie nauczą...” bądź podobnymi. Jeśli sięgniemy do podpisów pod tekstem, zobaczymy, że chodzi tutaj o Kościoły lokalne na zreformowanych terytoriach Rzeszy, reprezentowanych przez odpowiednie organa swojej władzy (ksiąząt bądź ciała przedstawicielskie w przypadku wolnych

²⁰ *Luterańskie rozumienie urzędu – oświadczenie na temat służby i urzędu duchownego na podstawie projektu studyjnego ŚFL*, nr 2–3, w: *Kościół i urząd kościelny w dokumentach i opracowaniach Światowej Federacji Luterańskiej*, red. M. Hintz, J. Sojka, Bielsko-Biała 2014, 205.

²¹ *Wyznanie augsburskie, Zakończenie części pierwszej*, w: *Księgi wyznaniowe Kościoła luterańskiego*, Bielsko-Biała 2011, 149.

miast). VII artykuł tego wyznania definiuje zaś Kościół jako zgromadzenie (wspólnotę) świętych lub wierzących (pierwsza wersja pojawia się w tekście łacińskim, druga w niemieckim). W tle rozstrzygnięć *Wyznania augsburskiego* tkwi więc przekonanie o Kościele jako o wspólnocie wiary, która powołana jest do wysiłku interpretacji jej źródeł, wśród których nadrzędne jest Pismo Święte. Ten proces nie tylko wymaga wysiłku w celu osiągnięcia konsensusu, ale również ma charakter dynamiczny, nie można go przerwać czy zamknąć na jakimś etapie, a później jedynie zdać się na powtarzanie osiągniętych w nim formuł.

Takie pojmowanie dziedzictwa reformacyjnego rezonuje we współczesnej refleksji hermeneutycznej luteranizmu. W dokumencie studyjnym poświęconym temu tematowi, który był wynikiem dyskusji prowadzonych przez liczne grono luteranickich teologów (z udziałem gości ekumenicznych), znalazło się następujące podsumowanie jednego z istotnych elementów luteranickiej tradycji teologicznej:

Reformacja luteranicka ustanowiła doktrynalną tradycję: wyznania luteranickie. Te wyznania odzwierciedlały swoją pozycję w relacji z Pismem Świętym: ich autorytet jest drugorzędny, podczas gdy autorytet Pisma Świętego jest pierwszorzędny. Opisują one koło hermeneutyczne pomiędzy Pismem Świętym a tradycją wyznaniową: wyznania interpretują Pismo Święte i jednocześnie muszą być sprawdzone i krytycznie przeanalizowane w świetle Pisma Świętego. Zatem z jednej strony wyznania pomagają czytać Pismo Święte, podczas gdy z drugiej strony podlegają ocenie w świetle Pisma Świętego. To koło hermeneutyczne stanowi ciągłe wyzwanie dla luteranickiej lektury Biblii²².

Nieco dalej zaś, odnosząc się do współczesnej rzeczywistości, autorzy dokumentu tak rozwijają myśl o Kościele jako przestrzeni rezonansowej Biblii:

Nasze kościelne konteksty stawiają przed nami kolejne wyzwanie. Ponieważ luteranickie wyznania uznają Biblię hebrajską i Nowy Testament za Biblię chrześcijańską, każdy z testamentów uznają za hermeneutyczną wskazówkę do czytania drugiego testamentu w Kościele. Co więcej, Kościół jest również wspólnotą interpretacji i uczenia się. W szczególności globalna luteranicka wspólnota jest naszą przestrzenią rezonansową. Na przykład zasada sola Scriptura prowadzi nas do postrzegania innych pism (np. pism ojców) jako mających mniejszą wartość. Ponadto nasze czytanie jest ukształtowane przez takie centralne teologiczne koncepcje, jak „jedynie z łaski”, Zakon i Ewangelia, kapłaństwo wszystkich wierzących, czy krzyż. Określają one, jak postrzegamy Jezusa i naszą własną służbę na poziomie indywidualnym i poziomie wspólnoty²³.

Powyższe wskazania Kościoła jako wspólnoty interpretacyjnej stawiają pytania o forum takiej działalności. Tutaj ponownie, choćby ze względu na efektywność procesu, swoje miejsce mają ciała przedstawicielskie o charakterze synodalnym. To w nich trwa dyskusja, nie ograniczona jedynie do fachowców, tj. osób ordynowanych czy teologów, nie tylko nad techniczno-organizacyjnymi aspektami działania Kościoła, ale także o tym, jak powinno wyglądać jego świadectwo Ewangelii w dzisiejszym świecie.

²² „Na początku było Słowo” (J 1, 1). *Biblia w życiu luteranickiej wspólnoty. Dokument studyjny dotyczący luteranickiej hermeneutyki*, tłum. M. Mendroch, nr 24, w: *Kościół, Biblia i zaangażowanie publiczne. Światowa Federacja Luteranicka wobec jubileuszu 500 lat Reformacji*, red. J. Sojka, Dzielców 2017, 84. Dostępne także na: https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/2_na_poczatku_bylo.pdf (dostęp: 7.01.2022).

²³ „Na początku było Słowo” (J 1, 1)..., nr 37, dz.cyt., 90.

Ten model kształtowania życia Kościoła oparty na myśleniu o nim jako o wspólnocie interpretacji, w której wszyscy członkowie są równouprawnieni do tego, by brać udział w poszukiwaniu konsensusu w interpretacji kluczowych dla Kościoła źródeł (w tym źródła nadrzędnego – Pisma Świętego i zawartego w nim przesłania Ewangelii), znalazł swoje odzwierciedlenie także w postrzeganiu roli teologii dla wspólnoty Kościołów luteranckich. Dobrze ilustrują to dwie tezy z dokumentu programowego, odnoszącego się do roli teologii w ŚFL, przygotowanego w połowie lat 90. XX w.:

Teologia ŚFL jest zawsze tylko tak dobra jak jakość zaangażowania współpracowniczek i współpracowników ŚFL, jak również jej reprezentantek i reprezentantów w życiu wspólnoty. [...]

Wszyscy chrześcijanie są teologami: u podstaw wszystkiego, co mówią i robią, leżą teologiczne przekonania. Teologia jednak oznacza manifestowanie wspólnie uzyskanego poznania i przekonań o działaniu Boga w świecie poprzez krytyczny i odpowiedzialny namysł²⁴.

Punktem wyjścia pytania o jakość refleksji teologicznej jest tutaj myśl o współdziałaniu wszystkich chrześcijan w refleksji Kościoła. Miejscem takiej refleksji mogą być i są w tradycji luteranckiej także ciała o charakterze synodalnym.

5. PRZYKŁAD: DYSKUSJA O ROZUMIENIU KONFIRMACJI

By dać czytelnikom wgląd w to, jak działanie synodu w Kościele luteranckim wygląda w praktyce, sięgniemy po przykład stosunkowo niedawnej dyskusji, która dotyczyła istotnej kwestii dla luteranckiej tożsamości – konfirmacji. Jest ona istotnym doświadczeniem na drodze wiary, dotyczącym niemal wszystkich luteran. Także tych, którzy wstąpili do Kościoła jako ludzie dorośli, gdyż ich przygotowanie powinno odpowiadać co najmniej nauczaniu konfirmacyjnemu. Niektórzy z nich określają swój akt wstąpienia mianem konfirmacji, wpisując się tym samym w ogólne doświadczenie polskich luteran. Dla wielu z nich konfirmacja jest oczywistym aktem przejścia i istotnym punktem na drodze w Kościele, nawet jeśli był to punkt pożegnania się z Kościołem. Mamy więc do czynienia z aktem niezwykle istotnym dla polskiej luteranckiej tożsamości, który dodatkowo, jak zobaczymy, jest ściśle powiązany z kluczowymi treściami teologicznymi, takimi jak np. nauczanie o sakramentach. Wynika to z faktu, że przyjęło się, iż nauczanie konfirmacyjne jest także przygotowaniem do pierwszego przyjęcia Komunii Świętej, które następuje w ramach uroczystości konfirmacyjnej.

By lepiej zrozumieć opisywany przebieg dyskusji, kilka uwag wstępnych odnoszących się do organizacji pracy synodalnej. Za organizację prac odpowiada wybrana przez Synod Rada Synodalna z Prezesem Synodu (osobą ordynowaną) na czele. Poza nim w jej skład wchodzi dwaj radcy ordynowani i dwaj nieordynowani. W czasie sesji stanowi ona prezydium obrad, a między sesjami reprezentuje Synod i jest odpowiedzialna za realizację jego uchwał. To właśnie te ostatnie są typowym środkiem wypowiedzi Synodu. Inicjatywę uchwałodawczą ma każdy z członków Synodu oraz poszczególne gremia kościelne (np. władza wykonawcza w Kościele

²⁴ *Ten Theses on the Role of Theology in the LWF*, nr 2–3, LWF-Documentation 47 (2001), 497.

– Konsystorz). Uchwały podejmuje się zwykłą większością głosów, chyba że chodzi o zmianę Zasadniczego Prawa Wewnętrznego, kiedy wymagana jest większość 2/3. Każdy z synodałów ma prawo głosować w zgodzie z własnym sumieniem. Problematyka podejmowana w uchwałach nie ogranicza się tylko do poprawek w prawie wewnętrznym Kościoła, ale może dotyczyć różnorodnych aspektów działania Kościoła. Synod w pracach wspierają powołane spośród jego członków Komisje synodalne, zajmujące się różnymi aspektami życia Kościoła (np. teologia i duszpasterstwo, prawo wewnętrzne, praca z młodzieżą etc.)²⁵.

Punkt wyjścia dyskusji i decyzji, którym chcemy się przyjrzeć, był zupełnie pozakościelny. Impulsem do przemyślenia kwestii konfirmacji była zapowiedziana przez rządzących reforma edukacji, powracająca do schematu 8+4 lata nauki na poszczególnych etapach, w miejsce obowiązującego wówczas schematu 6+3+3. To znaczyło, że dotychczasowa praktyka realizacji przygotowania do konfirmacji w 2 (lub 1–2) klasie gimnazjum przypadnie na 8 klasę szkoły podstawowej, to zaś wymagało dyskusji, czy tak być powinno, szczególnie, że przed wprowadzeniem gimnazjów tradycyjnie nauka konfirmacyjna odbywała się w 7 (lub 6–7) klasie szkoły podstawowej. Wydawało się więc, że temat będzie dotyczył tylko i wyłącznie techniczno-organizacyjnego określenia, w której klasie należy realizować naukę konfirmacyjną. Taka decyzja ma przy tym kluczowe znaczenie tylko dla części Kościoła – przede wszystkim położonych blisko siebie parafii na Śląsku Cieszyńskim. Chodziło i jednolitość praktyk w tych parafiach, szczególnie, że zwykle przygotowanie do konfirmacji nie ograniczało się tam do lekcji religii prowadzonych w budynkach szkolnych, ale obejmowało również nauczanie organizowane dla relatywnie dużych grup gromadzących w budynku parafii wszystkich konfirmantów z różnych szkół. W przypadku parafii poza Śląskiem Cieszyńskim ich diasporalny charakter, a co za tym idzie niewielkie liczby konfirmowanych w poszczególnych rocznikach oraz organizacja nauki religii w pozaszkolnych punktach katechetycznych przy parafiach powodowały, że do kwestii wieku przystępowania do konfirmacji podchodzono bardziej elastycznie, odpowiadając na potrzeby poszczególnych konfirmantów i ich rodzin.

Dyskusja rozpoczęła się od złożonego na wiosenną sesję w 2017 r. wniosku Generalnej Wizytator Nauczania Kościelnego, a więc osoby bezpośrednio odpowiedzialnej za nadzór nad nauczaniem katechetycznym w Kościele. Proponowany projekt uchwały nie tylko wskazywał, że przygotowanie do konfirmacji ma się odbyć w klasie 7 i 8 szkoły podstawowej, ale także wymagał, by oprócz nauczania w ramach szkolnych powinno się odbyć przygotowanie w parafii, a sama konfirmacja powinna dotyczyć 15- lub 16-latków. W dyskusji na synodzie szybko okazało się, że propozycje nie tylko idą w stronę przeniesienia nauki konfirmacyjnej do szkoły średniej, ale pojawiły się też sugestie, żeby rozdzielić konfirmację od pierwszego przystąpienia do Wieczerzy Pańskiej (Eucharystii), z którym tradycyjnie była połączona. Ten ostatni postulat był echem dyskusji, jakie toczyły się w łonie zrzeszającej wszystkich ordynowanych w Kościele Ogólnopolskiej Konferencji Duchownych w 2015 r.,

²⁵ Aktualny wykaz komisji Synodu Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP jest dostępny na: <https://bik.luteranie.pl/synod-kosciola/komisje-synodalne/> (dostęp: 25.06.2022).

gdzie sformułowano nie tylko postulaty odnośnie do zmian formy nauki konfirmacyjnej²⁶, ale również wskazano na konieczność przemyślenia łączności konfirmacji z pierwszym przystąpieniem do Wieczerzy Pańskiej²⁷. Ten ostatni problem był też już po zakończeniu sesji synodu przedmiotem dyskusji panelowej, skierowanej do wiernych Kościoła w czasie Ewangelickich Dni Kościoła, a więc zjazdu ewangelików z całego kraju w czerwcu 2017 r. na Śląsku Cieszyńskim.

Efektom dyskusji na sesji wiosennej było uświadomienie sobie, że sprawa jest bardziej skomplikowana niż tylko kwestia organizacji nauczania konfirmacyjnego, dlatego przyjęto rozwiązania tymczasowe i zdecydowano, by tematowi konfirmacji przyjrzeć się bardziej kompleksowo. Odpowiedzią na to zapotrzebowanie była jesienna sesja Synodu w 2017 r. Rada Synodalna zaplanowała nie tyle dyskusję nad konkretnymi wnioskami, ile raczej szersze przygotowanie wszystkich synodałów do zmierzenia się z tematem rozumienia konfirmacji. W czasie sesji synodałowie wysłuchali dwóch referatów. O dojrzałości współczesnej młodzieży mówił pedagog, a o konfirmacji w świetle jej początków w okresie Reformacji i luterzańskich wyznań wiary – teolog. Po wystąpieniach przewidziano panel dyskusyjny z udziałem referentów, a także innych osób zaangażowanych w Kościele w sposób teoretyczny i praktyczny w pracę z młodzieżą i jej katechizację. Dodatkowo synodałowie otrzymali właśnie wydany zbiór tłumaczeń opracowań i dokumentów studyjnych, które dokumentowały dyskusję nad konfirmacją w ramach ŚFL od lat 60. do 90. XX w., dając wgląd nie tylko w teorię konfirmacji, ale także praktykę konfirmacyjną w różnych Kościołach luterzańskich świata²⁸.

Dyskusja na forum Synodu na jesiennej sesji 2017 r. oraz opublikowanie pochodzących z niej materiałów²⁹ stało się punktem wyjścia do dyskusji w różnych gremiach kościelnych, przede wszystkim synodach diecezjalnych oraz diecezjalnych konferencjach duchownych, które gromadzą wszystkie osoby ordynowane w danej diecezji. Przedmiotem dyskusji była już nie tylko kwestia wieku przystąpienia do konfirmacji, ale także zagadnienia związku konfirmacji i pierwszego przystąpienia do Wieczerzy Pańskiej. Synody wszystkich sześciu diecezji przygotowały swoje stanowiska, które przekazano Synodowi Kościoła na wiosennej sesji w 2018 r. Swoje opinie przedłożyły także poszczególne komisje synodalne. By wypracować na tej podstawie propozycje rozwiązań, decyzją Synodu powołano spośród jego członków sześciuosobowy zespół roboczy.

Na jesienną sesję w 2018 r. zespół przygotował na potrzeby Synodu projekt uchwały regulującej kwestie konfirmacyjne, a także zaproponował obszerny dokument o charakterze teologicznym. Dokument ten, zatytułowany *Potwierdzenie*

²⁶ Ł. Stachelek, Ł. Zieliński, *Nauka konfirmacyjna – czy musi być nudnym maratonem pytań i odpowiedzi?*, Kalendarz Ewangelicki (2016), 174–176.

²⁷ M. Kotas, *Dzieci a Komunia Święta – pierwsze przystąpienie do Wieczerzy Pańskiej*, Kalendarz Ewangelicki (2016), 170–173.

²⁸ *Konfirmacja w dokumentach i opracowaniach Światowej Federacji Luterńskiej*, red. J. Sojka, Bielsko-Biała 2017.

²⁹ Z. Gajdzica, *Dojrzałość współczesnej młodzieży – wokół wieku przystąpienia do konfirmacji*, Kalendarz Ewangelicki (2018), 252–258; J. Sojka, *Konfirmacja w pismach reformacyjnych*, Zwiastun Ewangelicki (2018) 7, 8–10.

*dojrzałości chrześcijańskiej. Rola i miejsce confirmacji we współczesnym Kościele*³⁰, omawiał w pierwszej części historię i rozwój praktyki confirmacyjnej na gruncie luteranckim, od reformacyjnych zmian w praktyce bierzmowania, przez kolejne etapy rozwojowe i nowe akcenty w rozumieniu confirmacji, jakie przyniosły pietyzm czy oświecenie, a które wszystkie są w różnych stopniu obecne we współczesnym pojmowaniu confirmacji. W części drugiej dokument zajmował się z perspektywy systematycznej i praktycznej, takimi kwestiami jak: relacja confirmacji do nauczania katechetycznego, sakramentów chrztu świętego i Wieczerzy Pańskiej, pojmowanie wiary i jej źródeł w kontekście ślubowania confirmacyjnego, odpowiedzialność zboru za confirmowanych i pojmowanie Kościoła w kontekście pytania o przyznanie wraz z confirmacją praw w Kościele. Te rozważania wysuwały na pierwszy plan confirmację jako akt podsumowujący nauczanie kościelne, w którym confirmanci publicznie, w obecności zboru składają świadectwo swojej wiary. Wskazano również na teologiczną nietrafność rozpowszechnionych ujęć, które confirmację utożsamiały z potwierdzeniem chrztu świętego, widziały w niej jedynie pierwsze przystąpienie do Wieczerzy Pańskiej, czy też kładły nacisk na ślubowanie wierności Bogu i Kościołowi, widząc w nim coś więcej niż świadectwo wiary confirmantów. Wskazano także, że confirmacja nie jest aktem przyznania np. praw wyborczych w Kościele. Jednocześnie zwrócono uwagę na odpowiedzialność za confirmowanych zboru, który winien modlić się o wytrwanie w wierze, a także o błogosławieństwo dla nich w ich drodze wiary.

Proponowana przez zespół uchwała w dwóch pierwszych punktach rozstrzygała dwa istotne wątki, które przewijały się przez dotychczasową dyskusję. Po pierwsze, wskazywała, że confirmacja powinna odbyć się między 13 a 16 rokiem życia. Mając jednak na uwadze różnorodność realiów w poszczególnych parafiach Kościoła, pozostawiono synodom diecezjalnym możliwość, by ujednoczyć tę praktykę na terenie diecezji. Po drugie, dopuszczono możliwość przystępowania dzieci do Wieczerzy Pańskiej przed confirmacją. Wskazano jednak na kluczowe warunki: bycie ochrzczonego i rozróżnianie Ciała i Krwi Pańskiej od innych posiłków (por. wskazania Pawłowe z 1 Kor 11,29). By były one zachowane, przygotowanie do takiego przyjęcia Komunii Świętej powinny przejść nie tylko dzieci, ale i rodzice bądź opiekunowie, którzy będą towarzyszyć im w procesie wrastania w praktykę sakramentalną Kościoła. Niezmieniona pozostała praktyka, że akt confirmacji łączy się z pierwszym samodzielnym przystąpieniem do Wieczerzy Pańskiej, które dotyczy zarówno tych dzieci, które wcześniej przeszły odpowiednie przygotowanie i brały udział w sakramencie z towarzyszeniem rodziców czy opiekunów, jak i tych, w przypadku których nie skorzystano z tej możliwości. Ponadto projekt uchwały zakładał, że należy w Kościele rozpropagować dołączony do niej dokument studyjny *Potwierdzenie dojrzałości chrześcijańskiej...*, a także dokonać przeglądu istniejących porządków liturgicznych oraz przygotować odpowiednie materiały katechetyczne, by możliwe było praktyczne realizowanie w Kościele zapisów uchwały zarówno odnośnie do rozumienia confirmacji, jak i praktyki dopuszczania dzieci do Wieczerzy Pańskiej przed confirmacją.

³⁰ Zob. *Potwierdzenie dojrzałości chrześcijańskiej. Rola i miejsce confirmacji we współczesnym Kościele*, w: *Confirmacja, jej rola i miejsce we współczesnym Kościele*, Bielsko-Biała 2019, 8–50.

Synod Kościoła przyjął proponowaną uchwałę³¹. To jednak nie zakończyło procesu prac związanych z konfirmacją. Nie tylko synody diecezjalne musiały zastanowić się nad pytaniem o ujednoczenie wieku konfirmacji na terenie diecezji (ostatecznie skorzystała z tego jedynie najmniejsza obszarowo, a zarazem największa liczebnie diecezja cieszyńska, ze względu na bliskość poszczególnych parafii). Zatrąszczo- no się o to, by dokument studyjny odnośnie do konfirmacji wraz z treścią uchwały i pochodzącym od Rady Synodalnej podsumowaniem kościelnej dyskusji ukazał się drukiem i został udostępniony także w formie PDF na stronach internetowych Kościoła³². Decyzje odnośnie do konfirmacji pociągnęły za sobą konieczność re- wizji porządków liturgicznych Chrztu Świętego i konfirmacji, które w zmienionej wersji Synod Kościoła przyjął do użytku próbnego w 2019 r. Przygotowano także specjalny, dostosowany do udziału w nim dzieci, porządek nabożeństwa rodzinne- go w dwóch wersjach, który ułatwiałby rodzicom z dziećmi w wieku przedkonfir- macyjnym przystępowanie do Wieczery Pańskiej. Zostały one zatwierdzone także na jednej z sesji Synodu Kościoła w 2019 r. Ruszyły także prace nad przygoto- waniem materiałów katechetycznych, wspierających przygotowanie dzieci i ro- dziców do przystępowania do Wieczery Pańskiej w wieku przedkonfirmacyjnym. Na tempo ich przygotowań wpłynęła pandemia, ale obecnie prace te są już na fini- szu. Poza tym w różnych parafiach, a także innych gremiach kościelnych, odbywały się różnorodne spotkania przybliżające ich uczestnikom zmiany w praktyce konfir- macyjnej, jakie wynikają z decyzji Synodu Kościoła.

Ten proces recepcji do dziś nie został oczywiście jeszcze zakończony. Wpływ na osłabienie jego dynamiki miała z pewnością pandemia. Nie zmienia to jednak faktu, że w całej dyskusji i procesie decyzyjnym, które tutaj zostały zrelacjonowane, udało się nie tylko odpowiedzieć na praktyczne, przychodzące *de facto* spoza Kościoła pytanie o wiek konfirmacji w kontekście szkolnym, ale również Kościół luterński w Pol- sce postawił sobie pytania o dużo głębsze podstawy swojego myślenia na temat konfirmacji. Odpowiedzi na te pytania zostały sformułowane w dialogu z pedago- gami i teologami, a także szerszą, światową dyskusją luterąską na temat konfir- macji. Doprowadziło to do znaczącego przeformułowania pojmowania konfir- macji i jej praktyki. Co więcej, pozwoliło Kościołowi stworzyć stosunkowo obszernie i wyczerpujące opracowanie na temat rozumienia konfirmacji. Nie tylko odrzuco- no błędne lub mylące z perspektywy teologicznej ujęcia konfirmacji, ale również dokonano zmiany w myśleniu na temat pierwszego przystąpienia do Wieczery Pańskiej, tworząc ramy ku temu, by mogły do niej przystępować także dzieci w wie- ku przedkonfirmacyjnym. Udało się więc krytycznie spojrzeć na własną praktykę Kościoła, skonfrontować ją z teologicznymi źródłami, a także współczesnymi wy- zwaniami i dostarczyć nowych odpowiedzi na istniejące praktyczne pytania, które otwierają przed Kościołem nowe możliwości oddziaływania, z których miejmy na- dzieję skorzysta.

³¹ Zob. *Uchwała nr 14/2018/XIV z dnia 13 października 2018 r. w sprawie wyrażenia stanowiska dotyczącego praktycznych aspektów konfirmacji*, w: *Konfirmacja, jej rola i miejsce...*, dz.cyt., 6–7.

³² Zob. *Konfirmacja, jej rola i miejsce...*, dz.cyt., dostępny także pod adresem: <https://www.luteranie.pl/wp-content/uploads/2019/10/KONFIRMACJA-jejrolaimiejsczewewspczesnymKociele.pdf> (dostęp: 25.06.2022).

6. ZAKOŃCZENIE

Powyższy przykład pokazuje od strony praktycznej jak ciało oparte na powszechnej reprezentacji wszystkich wierzących (ordynowanych i nieordynowanych) mierzy się z problemami, mającymi swoje znaczenie nie tylko praktyczne, ale i teologiczne, pozostając w dialogu z własną tradycją konfesyjną. Wszystko to zaś po to, by dać adekwatną do współczesnych wyzwań, które jak w tym przypadku nieraz przychodzą „z zewnątrz” wspólnoty, interpretację własnego chrześcijańskiego samorozumienia, zakorzenionego w tym, co uznawane jest za teologicznie normatywne. Przedmiotem dyskusji nie były w pierwszym rzędzie w tym konkretnym przypadku teksty Pisma Świętego. To jednak wynika z faktu, że w Kościele luterańskim istnieje powszechny konsensus co do tego, że konfirmacja jest ludzką tradycją, która nie jest realizacją bezpośrednich wskazań Pisma Świętego, do których należałoby się w tym przypadku odnieść. Oczywiście jednak w momencie, kiedy dyskusja dotyczyła takich kwestii jak Chrzest Święty czy Wieczerza Pańska materiał biblijny był także przedmiotem analiz i dyskusji, szczególnie w kontekście wymogów koniecznych do spełnienia, by móc brać udział w Eucharystii.

Trzeba pamiętać o jeszcze jednej rzeczy. Opisany przykład jest częścią procesu podejmowania decyzji w Kościele. Ciała synodalne są w przypadku opisanych tu przykładów luterańskich stałym jej elementem. Są one forum dialogu, który ma specyficzny spiralny charakter. Uwzględnia on bowiem nie tylko perspektywę członków samych dyskutujących gremiów synodalnych, ale sięga do źródeł wiary – w pierwszym rzędzie Pisma Świętego, dalej wyznań wiary, do doświadczeń innych luteran, czy też partnerów ekumenicznych z różnych miejsc i czasów. Te wszystkie głosy posuwają dialogujących po spirali, w której podróż w inne miejsca i czasy pozwala wracać do odpowiedzi na zadawane przez tu i teraz pytania. Spiralny charakter tego dialogu nie tylko przekracza ramy czasu i miejsca w skali globalnej, ale jest on obecny także w ramach samych Kościołów czy ich organizacji, w imieniu których działają poszczególne ciała synodalne. Decyzje podjęte w wąskim gremium, jakby nie było ono reprezentatywne, muszą trafić do całego Kościoła. Ten proces przyjęcia nie przebiega bez krytycznej refleksji. Ona także musi wrócić do gremium, które decyzje wydało, posuwając je na jego spirali rozumienia własnej tradycji i interpretowania jej na potrzeby współczesności. Te spiralne procesy interpretacji i rozumienia, które stoją za działalnością synodalną, przesądzają o tym, że nie jest ona jakimś jednorazowym wydarzeniem, czy też wyłącznie jakimś elementem organizacyjnym. Synodalność to podróż całego Kościoła, a o jakości jej efektów przesądza zdolność do realnego uczynienia dyskutowanych w jej ramach problemów ważnymi dla wszystkich, którzy w tym procesie biorą udział. Synodalność sprowadzona do rytualnie postrzeganej formy organizacyjnej nie może i nie będzie działać. Dyskusja o konfirmacji, która była dla nas przykładem, być może za jakiś czas z jakichś powodów wróci na forum synodalne polskich luteran, by jeszcze lepiej odpowiedzieć na współczesne potrzeby w tym zakresie.

BIBLIOGRAFIA

- About the LWF*, <https://www.lutheranworld.org/content/about-lwf> (dostęp: 25.06.2022).
- Barański L., Sojka J., *Reformacja*, t. 2, Bielsko-Biała: Wydawnictwo Augustana 2017.
- Campi E., *Die Reformation in Zurich*, w: *Die schweizerische Reformation. Ein Handbuch*, red. A.M. Burnett, E. Campi, Zürich: Theologische Verlag Zürich 2017, 71–134.
- Constitution of the Lutheran World Federation (as adopted by the LWF Eighth Assembly, Curitiba, Brazil, 1990, including amendments adopted by the LWF Ninth Assembly, Hong Kong, China, 1997, by the LWF Eleventh Assembly, Stuttgart, Germany, 2010, and by the LWF Twelfth Assembly, Windhoek, Namibia, 2017)*, https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/2018/documents/lwf_constitution_en.pdf (dostęp: 25.06.2022).
- Dwunaste Zgromadzenie Ogólne Światowej Federacji Luterskiej, Windhoek, Namibia, 10–16 maja 2017. *Posłanie*, *Studia i Dokumenty Ekumeniczne* 33 (2017) 2 (81), 80–89.
- Gajdzica Z., *Dojrzałość współczesnej młodzieży – wokół wieku przystąpienia do konfirmacji*, *Kalendarz Ewangelicki* (2018), 252–258.
- Godfrejów-Tarnogórska A., *Dwunaste Zgromadzenie Ogólne Światowej Federacji Luterskiej, Windhoek, Namibia, 10–16 maja 2017 – Przebieg obrad*, *Studia i Dokumenty Ekumeniczne* 33 (2017) 2 (81), 71–79.
- Jedno Ciało, Jeden Duch, Jedna nadzieja. Wprowadzenie do Trzynastego Zgromadzenia Ogólnego ŚFL i jego tematyki*, Genewa: Światowa Federacja Luterska 2021.
- Junge M., *Dwunaste Zgromadzenie Ogólne Światowej Federacji Luterskiej. Raport Sekretarza Generalnego*, *Studia i Dokumenty Ekumeniczne* 33 (2017) 2 (81), 29–51.
- Konfirmacja w dokumentach i opracowaniach Światowej Federacji Luterskiej*, red. J. Sojka, Bielsko-Biała: Wydawnictwo Augustana 2017.
- Kotas M., *Dzieci a Komunia Święta – pierwsze przystąpienie do Wieczery Pańskiej*, *Kalendarz Ewangelicki* (2016), 170–173.
- Luter M., *Do chrześcijańskiej szlachty niemieckiego narodu o ulepszenie chrześcijańskiego stanu (1520)*, przeł. J. Lasota, w: *Z Problemów Reformacji*, t. 6, Bielsko-Biała: Wydawnictwo Augustana 1993, 154–157.
- Luter M., *O wolności chrześcijanina*, przeł. z wersji niemieckiej M. Czyż, w: M. Luter, *Pisma etyczne*, Bielsko-Biała: Wydawnictwo Augustana 2009, 28–53.
- Luterskie rozumienie urzędu – oświadczenie na temat służby i urzędu duchownego na podstawie projektu studyjnego ŚFL*, w: *Kościół i urząd kościelny w dokumentach i opracowaniach Światowej Federacji Luterskiej*, red. M. Hintz, J. Sojka, Bielsko-Biała: Wydawnictwo Augustana 2014, 204–217.
- LWF Twelfth Assembly, Windhoek, Namibia, 10–16 May 2017. „Liberated by God’s Grace”. Assembly Report*, Geneva: Lutheran World Federation 2017.
- „Na początku było Słowo” (J 1, 1). *Biblia w życiu luterskiej wspólnoty. Dokument studyjny dotyczący luterskiej hermeneutyki*, tłum. M. Mendroch, w: *Kościół, Biblia i zaangażowanie publiczne. Światowa Federacja Luterska wobec jubileuszu 500 lat Reformacji*, red. J. Sojka, Dziegielów: Wydawnictwo Warto 2017, 63–101.
- Potwierdzenie dojrzałości chrześcijańskiej. Rola i miejsce konfirmacji we współczesnym Kościele*, w: *Konfirmacja, jej rola i miejsce we współczesnym Kościele*, Bielsko-Biała: Wydawnictwo Augustana 2019, 8–50.
- Pragmatyka Służbowa Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdzona na 4. Sesji Synodu X Kadencji ze zmianami dokonanymi do 11. Sesji Synodu XIV Kadencji włącznie*, <https://bik.luteranie.pl/files/Prawo/2022-01-01PragmatykaSubowa-ujednoliczonytekst.pdf> (dostęp: 25.06.2022).
- Sojka J., *Konfirmacja w pismach reformacyjnych*, *Zwiastun Ewangelicki* (2018) 7, 8–10.
- Sojka J., *Stawanie się wspólnotą. Wieczera Pańska jako nota ecclesiae w publikacjach Światowej Federacji Luterskiej*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie 2021.

- Stachelek Ł., Zieliński Ł., *Nauka konfirmacyjna – czy musi być nudnym maratonem pytań i odpowiedzi?*, Kalendarz Ewangelicki (2016), 174–176.
- Synod Kościoła – Komisje synodalne*, https://bik.luteranie.pl/pl/synod_kosciola/komisje_synodalne.html (dostęp: 25.06.2022).
- Ten Theses on the Role of Theology in the LWF*, LWF-Documentation 47 (2001), 497–498.
- Uchwała nr 14/2018/XIV z dnia 13 października 2018 r. w sprawie wyrażenia stanowiska dotyczącego praktycznych aspektów konfirmacji*, w: *Konfirmacja, jej rola i miejsce we współczesnym Kościele*, Bielsko-Biała: Wydawnictwo Augustana 2019, 6–7.
- Wyznanie augsburskie*, w: *Księgi wyznaniowe Kościoła luterańskiego*, Bielsko-Biała: Wydawnictwo Augustana 2011, 143–164.
- Zasadnicze Prawo Wewnętrzne Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 października 1996 r. z późniejszymi poprawkami*, <https://bik.luteranie.pl/files/Prawo/2022-01-01ZPW-ujednoliconytekst.pdf> (dostęp 25.06.2022).
- Zieliński T.J., *Luterska doktryna powszechnego kapłaństwa wszystkich wierzących jako dobro wspólne protestantyzmu*, *Studia i Dokumenty Ekumeniczne* 13 (1997), 1 (39), 31–52.

SYNOD IN THE LUTHERAN TRADITION

Summary

The article presents the experience of synodal work from the Lutheran perspective. For this purpose, it presents the most important global synodal body of Lutheranism – the General Assemblies of the Lutheran World Federation, as well as the most important body of this type in the Polish context – the Synod of the Evangelical Church of Augsburg Confession in Poland. Then, the powers of both these bodies are analyzed to show that they are not limited only to technical and organizational issues, but also extend to the area of defining the truths of faith. In the next step, the search for theological premises for synodal work was undertaken, focusing on the concept of the universal priesthood of all believers and the principles of the Lutheran hermeneutics of Holy Scripture. Finally, a specific example of a discussion on confirmation in the Polish Evangelical Church of Augsburg Confession shows how the Lutheran synodal process can look like in practice. Finally, some indispensable elements for the success of the synodal process have been identified.

Key words: Synod, Evangelical Church of Augsburg Confession in Poland, General Assembly, Lutheran World Federation

Nota o Autorze

Dr hab. **Jerzy SOJKA** – prof. ChAT, kierownik Katedry Teologii Historycznej w Wydziale Teologicznym Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. Od 2017 r. jest członkiem Synodu Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, także Rady Światowej Federacji Luterskiej.

ORCID ID: 0000-0003-1154-5658

Kontakt e-mail: j.sojka@chat.edu.pl